

A debreceni Egyetemi Könyvtár patronálásai

A szocialista kultúrforradalom nyomán rohamosan megnövekedett könyvtáraink száma. Kezdetben nem voltak s még ma sincsenek megfelelő számban szakképzett könyvtárosaink. Tudományos könyvtárainkra hárult és hárul jelenleg is egész sor legfontosabb üzemi, állami, gazdasági és megyei könyvtár patronálása, azaz a könyvtári munka elsajátításában való szakmai segítségnyújtás.

A debreceni Egyetemi Könyvtár korán felismerte e feladat fontosságát. Sok szép alkalmat: május 1, augusztus 20, november 7 stb. tett emlékeztetéssé egy-egy jelentősebb patronálási munka vállalásával és elvégzésével. Nyilván nem lesz érdektelen, ha most röviden összefoglaljuk patronáló munkánk alakulását, fejlődését, tanulságait és eredményeit.

1. A patronálási munka kezdetén csak a könyvtári helyzet pusztá felméréséről volt szó. Ilyen értelemben mérte fel a debreceni Egyetemi Könyvtár kollektívája 1951-ben 30 debreceni üzemi könyvtár helyzetét. Ugyancsak 1951-ben kezdte meg a debreceni Egyetemi Könyvtár, a debreceni, a miskolci és a nyíregyházi volt városi könyvtár, valamint három hajdumegyei: a hajduböszörményi, nánási és szoboszlói népkönyvtár látogatását. A könyvtári helyzet pontos felmérésén túl, a jövő fejlődés perspektíváinak felvetítésével már ekkor is rámutattunk a patronált könyvtárak szerepére az adott helyen, tudatosítottuk a könyvtári munka fontosságát a sok esetben meg nem értő tanácsokkal, s nem utolsósorban kapcsolatot igyekeztünk teremteni a párt-szervekkel.

Különösen sok és gyakori segítséget nyújtottunk a volt Debreceni Városi Könyvtárnak, amely azóta Megyei Könyvtárrá nőtt. Sajnos, a Megyei Könyvtár máig sem tudta felhasználni az általunk adott sokoldalú tanácsot és segítséget. Pl. az Egyetemi Könyvtár a Megyei Könyvtár megnyitására legújabb állományából külön olvasói katalógust készített, de a több mint 50.000 katalógus cédulánk ma is ott hever elzárva, felhasználatlanul. Egyelőre ugyancsak nem sok látszatja van annak sem, hogy a debreceni Egyetemi Könyvtár dolgozói katalógizálták, illetőleg rekatalógizálták a Megyei Könyvtár olvasóterme anyagának legfontosabb részét, több mint 1500 kötetet, mert az állomány megfelelő felül-

vizsgálása és a katalógus átdolgozása nélkül ez még nem kerülhetett az olvasók elé. Úgy látszik azonban, hogy több szerencsével és sikerrel indult meg könyvtárunk legutóbbi segítése. A debreceni Egyetemi Könyvtár négytagú patronáló brigádja a múlt év október 19—27-ig felülvizsgálta és három csoportra osztotta szét (kurrens, történeti, selejt) a Hajdu-Bihar Megyei Könyvtár régi városi könyvállományát, kb. 30.000 kötetet. A kurrens, kb. 5000 kötet feldolgozása a debreceni Egyetemi Könyvtár felügyelete alatt már megtörtént. Így az idestova egy éve vajdó kérdés megoldódott és újévkor megkezdődhetett a Megyei Könyvtár rendes olvasószolgálatára 10.000 korszerűen feldolgozott kötettel.

2. A patronálás egy másik módjával: *vándor könyvszekrények kihelyezésével* ugyancsak 1951 óta foglalkozik a debreceni Egyetemi Könyvtár. Erre a célra teljesen új könyvekből öt darab — egyenként ötven művet tartalmazó — könyvszekrényt készített a könyvtár. A feldolgozott, két könyvkártyával felszerelt, külön olvasó-katalógussal ellátott könyvállományt, a kölcsönzési szabályzat írásban is rögzített egy-egy példányával, helybe vitte és 2—3 havonként kicserélte a debreceni Egyetemi Könyvtár a SZOT-tal egyetértésben kiválasztott olyan legkisebb üzemekbe, amelyek könyvtárral egyáltalán nem rendelkeztek. Az így patronált öt üzem közül azóta három már saját lábára állt, nem igényli tovább vándor-könyvszekrényünket, s így újabb fiatal, kezdő üzemeket kereshetünk fel velük.

3. Még inkább elmélyítettük könyvtárunk és a városban s a megyében működő könyvtárak kapcsolatát azzal, hogy bekapcsoltuk a könyvtárosokat magukat könyvtári *szakmai tanfolyamainkba*, amelyeket harmadik éve egyre fejlettebb formában rendezünk meg tízhónapos időtartammal.

A könyvtári tanfolyamokon elsősorban az egyetemi könyvtár dolgozói, az egyetemi intézetek könyvtárosai s a patronált városi, illetőleg Megyei Könyvtár, nemkülönben a Kollégiumi és Orvosi Könyvtár dolgozói vettek részt. A tanmenet elméleti és gyakorlati részből állt, tehát ki-ki megkapta az általános tudnivalókon kívül a maga területén szükséges gyakorlati ismereteket is.

4. A patronálás hasznos módjának bizonyult a *figyelőkarton-szolgálat*, amely jelenleg száznolc intézményre terjedt ki. Ennek lényege, hogy könyvtárunk új beszerzéseiről, az intézmények és üzemek profilja szerint, a katalógus-cédula megküldésével adunk értesítést a szolgálatba bekapcsolt könyvtáraknak. Jó visszhangja van ennek a munkánknak is. Számosan keresnek fel bennünket a legkülönbözőbb üzemekből személyesen, telefonon vagy levélben, s válnak állandó olvasóinkká. Éppen ezért elhatároztuk, hogy a legfontosabb ilyen módon patronált üzemeket személyesen is felkeressük s felhívjuk figyelmüket gazdag országos szabvány-, műszaki nyomtatvány és szakkönyvállományunkra s így jelentősen segítjük a termelést és oktató munkát.

5. Sok segítséget nyújtottunk a szakszervezeti könyvtáraknak a nyár folyamán lezajlott állomány-revizióban. Több mint száz kisebb üzemi könyvtár állományának a könyvjegyzékét (leltári jegyzékét) vizsgáltuk felül. Számos útbaigazítást, tanácsot adtunk ez alkalommal.

6. Szép eredményt értünk el a *nyári üdülőtáborok kölcsönkönyvtárral való* ellátásával is. Külön ki kell emelni a Sóstó-diáküdülőtábor idei olvasómozgalmát. Ide 180 kötetnyi, gondosan összeválogatott könyvállományt juttattunk. Ízléses olvasói szakkatalógust, két regisztert mellékelünk. Érdekes statisztika tárult elénk a könyvállomány visszaküldésekor. Keresettek voltak magyar klasszikusaink és új íróink, sok kézben megfordult a »Hét évszázad magyar versei«, Tolnai, Jókai regényei s a mai magyar irodalom legjelentősebb alkotásai, de csaknem ugyanolyan mértékben keresték a szovjet és a haladó Nyugat legjobb termékeit. Jó forgalmat bonyolított le az erdőbényei egyetemi üdülőtábor is, ahova már két alkalommal helyeztünk ki kölcsönkönyvtárat.

7. Az eddig ismertetett patronáló munkánkat többé-kevésbé egy-két személy végezte, tehát *egyéni jellegű volt*. Voltak azonban nagy felajánlásaink is, amelyeket az egész könyvtári kollektíva teljesített. A népművelési minisztérium új patronálási tervezte a *kollektív patronálást* vezette be. Ilyen értelemben jutott a debreceni Egyetemi Könyvtárnak a Nyírlugosi Állami Gazdaság patronálása.

A patronálásnak ez az ú. n. kollektív módja valóban sokkal eredményesebb-

nek mutatkozott. Jó példa erre a Nyírlugosi Állami Gazdaság szakszervezeti könyvtárának az esete. 1953 májusában látogattuk meg először az említett könyvtárat. Négy látogatásunk során teljesen feldolgoztuk az 588 kötetes könyvállományt. Elkészítettük a betűrendes és szakkatalógust. Október 15-re terveztük a könyvtár végső elrendezését, a katalógusok átadását, a kultúrötthon vezetője azonban abban az időben volt szabadságon s a többszöri kísérletezés dacára s az illetékesek közönye miatt máig sem sikerült átadni a katalógusokat. A közeljövőben azonban feltétlenül rendezzük ezt a kérdést.

8. Összefoglalva az eddigieket, világos, hogy amilyen fontos volt kezdetben a statisztika szempontjából a könyvtári helyzet felmérése, annyira nem elegendő ma már a patronálásnak az a módja sem, hogy a nép vagy városi könyvtárakat a legkülönbözőbb szervek sorba látogatják, rövid néhány óra alatt ellátják egy csomó tanáccsal és utána magukra hagyják őket. Láthatjuk a már két éve rendszeresen látogatott hajdumegyei népkönyvtárak esetében, amelyek alig mutatnak valami fejlődést, kivéve a hajduszoboszlóit, amelynek szerencséjére kezdettől hozzáértő vezetője volt.

Konkrét és állandó segítségre van szükség. A segítség módja lehet: tanfolyamok rendezése, figyelőkarton szolgálat, vándor könyvszekerények kihelyezése, végül — s ez a legtöbbet érő — a könyvállomány kollektív feldolgozása. Eredmény azonban csak akkor várható, ha a tömegkönyvtárak vezetői, kezelői maguk is értenek a könyvtári munkához, tanulnak, képezik magukat, mert hiába a tudományos könyvtárak minden erőfeszítése a patronáló munka megszervezésére és elvégzésére, ha az illetékes szervek nem a rátermettség és szakmai képzettség alapján bízzák meg a könyvtárvezetőket. A patronálás pusztá tényére építeni, azt nagy eredménynek tekinteni: meddő dolog. A patronálás fontos és jó segítséget nyújthat, de csak akkor, ha a patronált könyvtárak vezetői és felettes szervei is mindent elkövetnek, hogy a saját munkájuk megjavuljon: politikai és szakmai tudásuk, hozzáértésük, úgyszeretetük bővüljön.

JUHÁSZ GÉZÁNÉ

a debreceni Egyetemi Könyvtár munkatársa